

Kultūra uz riteņiem

TRIS ANSAMBLI ŠĶERSO VĀCIJU, APMEKLEJOT LATVIEŠU NOVIENTNES

„LAIKA“ LIDZSTRĀDNIKA VĒSTULE NO VĀCIJAS

Aplausu šalkoņa, pēc pārmaiņas izsiāpušas acis un pēc pazīstamām skanām izsalkušas ausis, godam tērpušies ļaudis, atkalredzēšanās prieka pilnas sarunas un drūzma starpbrīžos — tā ir atmosfaira, kas Vācijā pēdējos gados bijusi tik reta — tik reta pašu ļaudīm savā starpā. Citur to jau var gūt — katrā pilsētā, kur mīt mūsējie, bet tas ir kas cits. Sveša apkārtnē — nemaz neietverot šajā apzīmējumā ko negatīvu — tā ir nenoliedzama reālitate. Bet mūsu pašu leceres un vēlmes pārāk bieži pieder iztēles pasaulei. Un tad tas ir liels pārdzīvojums, kad iztēle kļūst īstēnība un mēs paši atkal esam mēs paši — tie, kam arī kaut kas ir savs, turklāt labs, pat tāds, uz ko varam būt lepni.

Tādas refleksijas šaudījās prātā, kad nule Minchenē viesojās Latviešu centrālās komitejas rīkotās koncertturnejas mākslinieki. Aplausu šalkoņa, ziedi, milzums piedevu, tuvu un tālu latviešu atkalredzēšanās... Uz estrādes viens pēc otra jaukā un šarmantā Rīta Dzilna-Zaprauska ar savu pilno, sulīgo soprānu, Boriss Piekalnis — pasauli redzējis mākslinieks, no kura basa sāk vibrēt logu rūtis, jaunais un ideālistīgais Nikolajs Gabruševs ar rūpīgi auklētās vijoles dziedājo toni pie frakas baltās krūts, un darba rūķe un ansambļa balsts — pianiste Irēne Hese, kas priekšnesumiem mainoties nemaz vairs nenoiet no podija, jo tūlīn jau alkātīgā publika sauks atpakaļ — kas par liksmu ainu šajā zemē, par ko tuvu un tālu joprojām mēdz domāt ar nopūtu!

Klausītāju vidū bija arī dažs labs vācu interesents, un nebūs neviena latvieša, kas no Minchenes prominentās sarīkojumu ēkas Deutsches Museum nebūtu aizgājis ar gandarījumu, ka mums ir ko rādīt, pat kas tāds, kā citiem nav! Un pats pie sevis viens otrs nodomāja — beidzot laukā no provizoriskajām novietnēm, no baraciņām un šķūnīšiem, kur tik daudzus gadus un vēl joprojām jāmitinās mūsu samocītai, bieži diletantismā iedzītai mākslai. Beidzot laukā arī no apnikušajiem goda aktiem un piemiņas dienām ar vieniem un tiem pašiem tematiem un runātājiem, kas jo bieži ar žāvām

jāklusās tikai tādēļ, lai nenonāktu ļaužu valodās kā slikts latvietis. Dodiet mums ko labu, ko svaigu un pārlicinošu — tad mēs visi nāksim — tā varēja lasīt to 250 apmeklētāju sejās, kas bija braukuši pat tāluz gabalus, lai būtu klāt Ņujorkas, Filadelfijas un reizē Hilversuma, Braunšveigas un Libekas mākslinieku koncertā.

Protams, šim pasākumam aiz muguras stāvēja labs un stiprs draugs — amerikāņu Free Europe Citizen's Service ar dažu labu dolaru, bet ko tas būtu līdzējis, ja pašiem nebūtu ideālisma un uzņēmības, vecā un krietnā Olimpijas vāga, ko dēvē par Augustdorfas kapteini, un labprātīga šoferu rokas, kas izvada ansambli simtiem kilometru tālu? Kaiserslauterna, Bruchmīlbacha, Manheima, Etlingena un Ludvigsburga ar šo pilsētu darba un sardžu vienībām dzirdēja skanošo ansambli, tām sekoja Memingena, Berchtesgādēna, Minchene, Vircburga, Minchene-Gladbacha un Vesthofena, nemaz nerunājot par sākuma punktu Augustdorfu. Kopā 19 koncertu 4 nedēļās.

Un kur tad izcilās vācu kritikas balsis!

„Vai citās latviešu emigrācijas zemēs arī šādas lietas iespējamās, varbūt jau notikušas?“ tā jautāja kāds pēc koncerta, viņa glāzi uz mākslinieku panākumiem peceldams. Neviens neko neatbildēja.

Bet pirms tam Vāciju šķērsoja Mārtiņa Ziverta teātra ansamblis no Zviedrijas, atvezdams jaunu lugu — Zeme un zāle, kurā autors pats spēlēja līdzī, pats bija režisors un skatuves meistars, turnejas plānotājs un menedžers. Saucēja balss, kas aicināja Zivertu uz Vāciju, ja nemaldāmies, bija britu joslas sardžu vienību sarkaru virsnieks plkv. Kociņš, bet skatītāji un pateicīgieņēmēji — šejienes latviešu novietņu iedzīvotāji, kas tāpat kā labu mūziku arī labu skatuves mākslu nebija redzējuši vairākus gadus. Bez Ilzes Dziļlejas, kas blakus pašam šefam vienīgā palikusi no iepriekšējiem tēlotājiem, ansamoli no jauna redzējām Ilonu Kindali, kas Stokholmā apmeklēja teātra mākslas

skolu, un vetērānu — Tautas teātra bij. aktieri Osvaldu Murjāni, kas visi kopā sniedza labi saliedētu, noskaņotu spēli. Spēli, kas, Ziverta vārdus atkārtojot, no izrādes uz izrādi veidojās un papildinājās sevī, jo ansamblim, darbā aizņemtam, un režisora stingrās prasības ievērojot, nekad nav pieticis laika, lai visu līdz galam izslīpētu.“

Ar šo darbu, kuŗa darbība norisinās Kurzemes partizānu pazemes bunkurī, Ziverts atkal sniedzis jauniegvumu emigrācijas skatuvēm, reizē pamezdam auditorijai neizteikto jautājumu: kas notika ar tiem nelegālajiem cīnītājiem, kas palika viņa krastā, Latvijas krastā?

Daudzus simtus viņu izsalkumā apmierinājuši, daudzus simtus kilometru nobraukuši, noguruši, materiāli un garīgi sevi izdāvājuši, Zviedrijas viesi atkal aizbrauca, atstādami kādu ilgi nerimstošu uzvilņojumu, neredzamu, bet jūtamu starp baraciņu un novietņu ēku sienām.

Kas un kad pateiks viņiem to lielo paldies, ko tie pelnījuši, dziļā pašai dziedībā kalpodami daudziem jo daudziem, gadu no gada?

Un nu, kad skaņu mākslinieku turneja jau galā, tautā devusies jauna kopa — šoreiz atkal no Augustdorfas: turienes teātra ansamblis. Pie tā pieder rež. Podiss, kas agrāk spēlējis Daugavpils teātrī, Nacionālā teātra māksliniece Marianna Zīle un E. Haznere, kas par jo respektējamu skatuves spēku izvērtusies Vācijā, kā arī pulciņš citu entuziastu. Viņi iestudējuši N. Richtera lugu Pīlēns un sniedz vairākas izrādes savas apkārtnes centros. Vecais Mērbekas teātra gars tiem līdz šim gāja līdzī toreizējo dekorāciju un butaforiju veidā; tagad Bēgļu ministrija ansamblim piešķirusi

1000 DM, un pašai dziedāgie darītāji vispirms domājuši par to, kā atsveidzināt skatuves ietērpu, solīdami rādīt gluži jaunas dekorācijas un drapērijas.

Tas atkal ir viens no pašai dziedābas un entuziasma darbiem, jo kas gan pie sarukušā un nepavisam ne turīgā šejienes latviešu skaita spēsi viņiem atlīdzināt kaut nieku no pašai izdevumiem, pūlēm un rūpēm? Un tomēr — viņi brauc. Brauc no vienas vietas uz otru, ir savējo vidū, tēlo, izdāvina sevi, un dodas atpakaļ ikdienā, aplausu šalkoņas pilnu sirdi un prātu.

Kaut ko gūst abas puses Tikai tai vienai ir jādod vairāk. Kur un kad nāks tas labais gars, kas visiem gandarīs viņu ziedošanos — ziedošanos šejienes latviešu emigrācijas kultūras dzīvei, kas pārcēlusies uz rīteniem un skrien cauri naktīm, garām turneju nedēļām un pāri simtiem kilometru, lai neaizaugtu ceļš vienam uz otru un nesāktu iestāvēties tas ūdens, kurā skalojas visa emigrācijas sabiedriskā dzīve un dzīvošana?

Vācijā, jūnijā.

Pavils Klāns